

การปฏิบัติที่เหมาะสมกับพัฒนาการ (Developmentally Appropriate Practice : DAP)

การปฏิบัติที่เหมาะสมกับพัฒนาการเด็กวัยอนุบาล

เด็กวัยอนุบาลเป็นวัยที่มีความสำคัญในการสร้างพื้นฐานของชีวิตที่ดีในอนาคต งานวิจัยในสาขาต่างๆ เช่น จิตวิทยาพัฒนาการ มานุษยวิทยาทางวัฒนธรรม การศึกษาปฐมวัยและงานวิจัยพื้นฐานทางสมองต่างๆ ทำให้เกิดการขยายองค์ความรู้ที่ก้าวหน้ามากขึ้นเกี่ยวกับเด็กโดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อเกิดแนวทางการปฏิบัติที่เหมาะสมกับพัฒนาการของสมาคมการศึกษาปฐมวัยแห่งชาติสหรัฐอเมริกา (National Association for the Education Of Young Children: NAEYC) ที่ได้สร้างการเปลี่ยนแปลงครั้งสำคัญในการจัดการศึกษาให้แก่เด็ก (Novick, 1996)

ความหมายของการปฏิบัติที่เหมาะสมกับพัฒนาการเด็กวัยอนุบาล

สมาคมการศึกษาปฐมวัยแห่งชาติสหรัฐอเมริกา (National Association for the Education Of Young Children: NAEYC, 1997; Bredekamp and Copple, 1997) นิยามว่า การปฏิบัติที่เหมาะสมกับพัฒนาการ (Developmentally Appropriate Practice : DAP) เป็นผลมาจากกระบวนการในการตัดสินใจของนักการศึกษาปฐมวัยเกี่ยวกับสวัสดิภาพและการศึกษาของเด็กที่มีพื้นฐานจากข้อมูลความรู้ที่สำคัญอย่างน้อยที่สุด 3 ประการ คือ

1. ความรู้เกี่ยวกับพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็ก เป็นความรู้เกี่ยวกับลักษณะของมนุษย์ที่มีความสัมพันธ์กับอายุโดยสามารถคาดการณ์ได้ภายในช่วงอายุหนึ่งเกี่ยวกับกิจกรรม สื่ออุปกรณ์ หรือประสบการณ์ที่ปลอดภัย มีผลดีต่อสุขภาพ น่าสนใจ ประสบความสำเร็จได้และมีความท้าทายต่อเด็ก
2. ความรู้เกี่ยวกับจุดแข็ง ความสนใจและความต้องการของเด็กแต่ละคนภายในกลุ่มเพื่อประยุกต์ใช้และตอบสนองต่อความแตกต่างรายบุคคล
3. ความรู้เกี่ยวกับบริบททางสังคมและวัฒนธรรมที่เด็กอาศัยอยู่เพื่อทำให้มั่นใจว่า ประสบการณ์ในการเรียนรู้มีความหมาย มีความเกี่ยวข้องและเคารพต่อการมีส่วนร่วมของเด็กและครอบครัว

เครือข่ายการปฐมวัย (Early Childhood Network, 1997) กล่าวว่า การปฏิบัติที่เหมาะสมกับพัฒนาการ เป็นการจัดสิ่งแวดล้อมและการให้เนื้อหา สื่ออุปกรณ์ กิจกรรม และวิธีการที่เหมาะสมกับระดับพัฒนาการของเด็ก และความพร้อมของแต่ละคน ความเหมาะสมที่จะต้องพิจารณา ได้แก่

1. ความเหมาะสมกับอายุ (Age appropriateness) หมายถึง ลำดับขั้นในการเจริญเติบโตและการเปลี่ยนแปลงของเด็ก ที่เกิดขึ้นระหว่าง 9 ปี แรกของชีวิต ที่สามารถทำนายได้จากงานวิจัยทางพัฒนาการมนุษย์ การเปลี่ยนแปลงเหล่านี้เกิดขึ้นกับพัฒนาการทุกด้าน เป็นอายุทางพัฒนาการของเด็กคนหนึ่งๆ ที่อาจมีช่วงกว้างของพัฒนาการเช่นเดียวกับเด็กคนอื่นๆ ภายในกลุ่มอายุเดียวกัน แต่อาจแตกต่างกันได้เนื่องจากอัตรา

การเจริญเติบโตของแต่ละคน รูปแบบของพัฒนาการหรือความแตกต่างรายบุคคลอื่นๆ ตัวอย่างเช่น ช่วงอายุทางพัฒนาการอยู่ในช่วง 2 ปี ของอายุจริง เด็กชายอาจมีวุฒิภาวะน้อยกว่าเด็กผู้หญิงมากถึง 6 เดือน และเป็นปกติสำหรับเด็กที่มีระดับพัฒนาการที่แตกต่างและหลากหลายในพัฒนาการทุกๆ ด้าน

2.ความเหมาะสมกับแต่ละบุคคล (Individual appropriateness) เด็กแต่ละคนมีรูปแบบและอัตราการเจริญเติบโตเฉพาะตน ทั้งในด้านบุคลิกภาพ รูปแบบการเรียนรู้ ภูมิหลังทางครอบครัว และประสบการณ์ในอดีต ความแตกต่างรายบุคคลเหล่านี้ควรสะท้อนในความสัมพันธ์ระหว่างเด็กกับผู้ใหญ่ และมีการปฏิสัมพันธ์ในหลักสูตรของเด็ก การเรียนรู้ในเด็กเล็กๆ เป็นผลจากการปฏิสัมพันธ์โดยตรงที่เกิดขึ้นระหว่างเด็กกับสิ่งแวดล้อม สื่ออุปกรณ์ ความคิด และบุคคลที่เกี่ยวข้อง ประสบการณ์ต่างๆ ควรเหมาะสมกับความสามารถที่พัฒนาและเกิดขึ้นของเด็ก โดยสร้างความท้าทายสำหรับการเจริญเติบโตอย่างต่อเนื่องและมีการขยายความสนใจ

3.ความเหมาะสมกับบริบททางสังคมและวัฒนธรรม (Cultural and social context appropriateness) เด็กๆ ไม่ได้เจริญเติบโตในห้องเรียนเล็กๆ ที่แยกต่างหาก แต่เติบโตภายในบริบทของครอบครัว เพื่อนบ้าน และชุมชน เป็นสิ่งสำคัญมากที่ผู้ใหญ่ทำงานกับเด็ก ต้องเข้าใจบริบททางสังคมและวัฒนธรรมซึ่งเด็กอาศัยอยู่ เพื่อมั่นใจว่า ประสบการณ์การเรียนรู้มีความหมายสอดคล้องสัมพันธ์กัน และเคารพต่อการมีส่วนร่วมของเด็กและครอบครัว

ความเป็นมาและความสำคัญ

สมาคมปฐมวัยแห่งชาติของประเทศสหรัฐอเมริกา (NAEYC) ได้กำหนดนิยามของการปฏิบัติที่เหมาะสมกับพัฒนาการขึ้นเมื่อปีคริสต์ศักราช 1986 จากการพัฒนาระบบการรับรองมาตรฐานทางการศึกษา และได้เกิดการตีความที่แตกต่างกัน ในปีคริสต์ศักราช 1987 จึงได้จัดพิมพ์หนังสือที่ขยายความและเพิ่มเติมเนื้อหาให้มีลักษณะเฉพาะกับการจัดการศึกษาสำหรับเด็กแรกเกิดถึงแปดปีขึ้นไป ทั้งในด้านการปฏิบัติที่เหมาะสมกับพัฒนาการและการปฏิบัติที่ไม่เหมาะสมกับพัฒนาการ (Bredenkamp, 1987)

ในปีคริสต์ศักราช 1997 จึงได้มีการจัดทำหนังสือแนวทางการปฏิบัติที่เหมาะสมกับพัฒนาการในการจัดการศึกษาปฐมวัย ฉบับปรับปรุง (Bredenkamp and Copple, 1997) จากข้อมูลทางทฤษฎีและการอภิปราย วิเคราะห์ วิจัย จากนักการศึกษาปฐมวัยที่เกิดขึ้นอย่างเป็นกระบวนการ และมีการทบทวนข้อมูลความรู้ที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องตลอดระยะเวลา 10 ปี (Gestwicki, 1999)

แนวทางการปฏิบัติที่เหมาะสมกับพัฒนาการ ทำให้เกิดการเพิ่มประสบการณ์ทางการศึกษาที่มีคุณค่าต่อเด็ก โดยการเชื่อมโยงความรู้ทางพัฒนาการเด็ก สู่การปฏิบัติทางการศึกษาปฐมวัย ส่งเสริมการมีมาตรฐานในวิชาชีพและความชัดเจนในสาขาการศึกษาปฐมวัย ที่สามารถใช้ในการสนับสนุนเป้าหมายและนโยบายทางการศึกษาและสังคมได้ (Johnson & Johnson, 1992; Novick 1996) โดยเฉพาะการตระหนักว่า เป้าหมายในการจัดการศึกษาสามารถสร้างสรรค์ความแตกต่างกัน แต่การจัดการศึกษาที่มีคุณภาพ ย่อมมีคุณลักษณะพื้นฐานร่วมกัน คือ ความปลอดภัยและการจัดสิ่งแวดล้อมที่ส่งเสริมพัฒนาการด้านต่างๆ ทั้งทางร่างกาย สังคม อารมณ์ สุนทรียภาพ สติปัญญาและภาษาของเด็กแต่ละคน และการคำนึงถึงความต้องการของครอบครัวด้วย (NAEYC 1996; Bredenkamp and Copple, 1997)

ความเข้าใจสำหรับการปฏิบัติที่เหมาะสมกับพัฒนาการ

การเข้าใจธรรมชาติและพัฒนาการของการเรียนรู้ระหว่างช่วงปฐมวัย ทำให้เกิดแนวทางในการปฏิบัติของนักการศึกษาปฐมวัย การปฏิบัติที่เหมาะสมกับพัฒนาการ ต้องการครูที่สามารถบูรณาการพื้นฐานความรู้ของตนเอง โดยที่ครูต้องทราบข้อมูลเกี่ยวกับพัฒนาการเด็ก และสามารถนำความรู้เกี่ยวกับวิธีสอน เนื้อหาสาระของหลักสูตร วิธีการประเมินและมีวิธีการในการประยุกต์หลักสูตรและการสอนให้สอดคล้องกับจุดแข็ง ความต้องการและความสนใจของเด็กเป็นรายบุคคล นอกจากนี้ครูจะต้องทราบคุณลักษณะเฉพาะของเด็กและครอบครัว รวมถึงการรอบรู้เกี่ยวกับบริบททางสังคมและวัฒนธรรมเป็นอย่างดี (Bredenkamp and Copple, 1997)

Kate (1995; Bredenkamp and Copple, 1997) กล่าวว่า ความเข้าใจพัฒนาการเด็ก ทำให้ผู้ที่ทำงานกับเด็กมีความเข้าใจได้อย่างลึกซึ้งในด้านพฤติกรรม และช่วยขยายความรู้ความเข้าใจของสิ่งที่ประกอบกันเป็นพฤติกรรมโดยปกติของเด็ก การค้นเคยหรือการรู้จักกับพัฒนาการของเด็ก จะช่วยให้เห็นปัญหาในการทำงานกับเด็กเกี่ยวกับลำดับเหตุการณ์ในแต่ละกิจกรรม ที่อาจจะแสดงให้เห็นถึงตัวเด็กและระดับของความจำเป็นในการพัฒนาเด็ก เพื่อให้สำเร็จตามจุดมุ่งหมายที่วางไว้

ผู้ที่ทำงานกับเด็กต้องเผชิญกับการตัดสินใจในสิ่งที่เป็นขอบเขตของการแสดงออก ที่สมเหตุสมผลกับการปฏิบัติที่เหมาะสมกับพัฒนาการของเด็ก ความเคยชินและความชำนาญ มักเป็นพื้นฐานสำคัญ นอกเหนือไปจากขอบเขตของการตัดสินใจในการปฏิบัติ ดังนั้นการคำนึงถึงพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็ก ความแตกต่างระหว่างบุคคล บริบททางสังคม วัฒนธรรม และการแสดงออกถึงการยอมรับนับถือในตัวเด็ก จึงเป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วยให้การตัดสินใจอยู่ในขอบเขตของการปฏิบัติที่เหมาะสมกับพัฒนาการ

พัฒนาการของเด็กวัยอนุบาล

การปฏิบัติที่เหมาะสมกับพัฒนาการของเด็กนั้น ผู้ที่ปฏิบัติงานกับเด็กจะต้องมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักการของพัฒนาการและการเรียนรู้ วิธีการคิดและการเรียนรู้ และพัฒนาการด้านต่างๆ โดยทั่วไปของเด็กวัยอนุบาล ดังนี้

1. หลักการพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็ก (Bredenkamp and Copple, 1997)

- 1) พัฒนาการด้านต่างๆ ด้านร่างกาย ด้านอารมณ์ ด้านสังคม และด้านสติปัญญา มีความเกี่ยวข้องกันอย่างใกล้ชิดและมีผลกระทบซึ่งกันและกัน
- 2) พัฒนาการเกิดขึ้นอย่างเป็นลำดับขั้น ตามกฎเกณฑ์อย่างสัมพันธ์กัน ความสามารถ ทักษะ และความรู้เกิดขึ้นจากความพร้อมทางพัฒนาการเหล่านั้น
- 3) พัฒนาการของเด็กแต่ละคนเกิดขึ้นในอัตราที่แตกต่างกัน และไม่สม่ำเสมอในแต่ละด้าน

- 4) ประสบการณ์เริ่มแรกมีผลต่อการเพิ่มขึ้น และความล่าช้าทางพัฒนาการ โดยที่พัฒนาการและการเรียนรู้จะเกิดขึ้นในช่วงเวลาที่เหมาะสม
  - 5) พัฒนาการเกิดขึ้นในทิศทางที่สามารถทำนายไปสู่ความซับซ้อน และการสังมลักษณะนิสัยส่วนตัว
  - 6) พัฒนาการและการเรียนรู้เกิดขึ้นและมีผลจากบริบททางสังคม วัฒนธรรมที่หลากหลาย
  - 7) เด็กเรียนรู้ด้วยการปฏิบัติ โดยใช้ประสบการณ์ทางกายภาพ และสังคมโดยตรง รวมทั้งความรู้ที่ถ่ายทอดทางวัฒนธรรม ในการสร้างความเข้าใจโลกรอบๆตัวของเด็กด้วยตนเอง
  - 8) พัฒนาการและการเรียนรู้เป็นผลมาจากการปฏิสัมพันธ์ ระหว่างวุฒิภาวะทางชีววิทยา และสิ่งแวดล้อมที่ประกอบด้วยโลกทางกายภาพ และทางสังคมที่เด็กอาศัยอยู่
  - 9) การเล่นเป็นสิ่งที่สำคัญสำหรับพัฒนาการทางอารมณ์ สังคม และสติปัญญา อีกทั้งเป็นการสะท้อนพัฒนาการของเด็ก
  - 10) พัฒนาการก้าวหน้ามากขึ้น เมื่อเด็กได้มีโอกาสฝึกปฏิบัติทักษะ ที่เด็กเริ่มทำได้ใหม่ และเมื่อเด็กมีโอกาสได้รับประสบการณ์ที่ท้าทายมากขึ้นจากสิ่งที่เด็กสามารถทำได้แล้ว เพื่อให้ความสามารถคงอยู่
  - 11) เด็กๆแสดงให้เห็นถึงวิธีการในการเรียนรู้ที่แตกต่างกันและแสดงออกในสิ่งที่เด็กรู้ต่างกันด้วย
  - 12) เด็กพัฒนาและเรียนรู้ได้ดีที่สุดในบริบทของกลุ่มที่เด็กรู้สึกปลอดภัย และมีคุณค่า รวมถึงการได้รับการตอบสนองความต้องการทางกายภาพและการมีความมั่นคงทางจิตใจ
2. วิธีการคิดและการเรียนรู้ของเด็กที่ใช้เป็นแนวทางสำหรับการปฏิบัติที่เหมาะสมกับพัฒนาการ (Bredekamp and Copple, 1997)
- 1) เด็กสร้างความเข้าใจในทศน์ด้วยตนเองและได้รับประโยชน์จากการสอนโดยเพื่อนและครูที่มีความสามารถมากกว่า
  - 2) เด็กได้รับประโยชน์จากการเรียนรู้ผ่านการบูรณาการสาขาวิชาต่างๆ เช่นเดียวกับการที่เด็กเรียนรู้ผ่านเนื้อหาสาระอย่างลึกซึ้งในแต่ละสาขาวิชา
  - 3) เด็กได้รับประโยชน์จากการปฏิบัติกิจวัตรประจำวันตรงตามตารางเวลาเช่นเดียวกับที่เด็กได้เรียนรู้ด้วยการยืดหยุ่นเวลาของครูที่ตอบสนองต่อความคิด ความต้องการ และความสนใจของเด็ก
  - 4) เด็กได้รับประโยชน์จากโอกาสต่างๆ ที่เด็กได้เลือกอย่างมีความหมาย ในสิ่งที่เด็กต้องการปฏิบัติ และเรียนรู้ และจากการมีความเข้าใจที่ชัดเจนถึงขอบเขตของทางเลือกต่างๆที่ยอมรับได้
  - 5) เด็กได้รับประโยชน์จากสถานการณ์ที่ท้าทายความสามารถ และการมีโอกาสดูเพียงพอในการฝึกปฏิบัติทักษะที่เริ่มทำได้และต้องการให้คงอยู่

- 6) เด็กได้รับประโยชน์จากโอกาสในการมีส่วนร่วมกับเพื่อน และการมีความรู้สึกในการเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่ม และจากการได้ปฏิบัติสิ่งต่างๆ เป็นรายบุคคลที่สนองต่อจุดแข็ง ความสนใจ และความต้องการของเด็กเอง
- 7) เด็กต้องการพัฒนาความรู้สึกต่อตนเอง และการเคารพบุคคลอื่นที่มีมุมมองและประสบการณ์ที่แตกต่างจากเด็ก
- 8) เด็กมีศักยภาพในการเรียนรู้ และมีความอยากรู้อยากเห็นในสิ่งต่างๆ และมีการตระหนักถึงความจำกัดของศักยภาพทางสติปัญญาและภาษาตามระดับอายุของตนเอง
- 9) เด็กได้รับประโยชน์จากการมีส่วนร่วม ในการริเริ่มด้วยตนเอง การเล่นอย่างอิสระ และจากการวางแผนสร้างกิจกรรม โครงการและประสบการณ์ต่างๆโดยครู

3. พัฒนาการด้านต่าง ๆ ของเด็กวัยอนุบาล (Bredekamp and Copple, 1997)

พัฒนาการทางร่างกายด้านกล้ามเนื้อใหญ่		
เด็กอายุ 3 ปี	เด็กอายุ 4 ปี	เด็กอายุ 5 ปี
<ul style="list-style-type: none"> • เดินโดยไม่ต้องก้มมองเท้า เดินถอยหลัง กึ่งเดินกึ่งวิ่ง หมุนและหยุดได้ดี • ไต่บันไดสลับท้ำ ให้มือจับราวบันไดเพื่อความสมดุล • กระโดดลงจากบันไดหรือวัตถุเตี้ย ๆ ได้แต่ไม่สามารถคาดคะเนในการกระโดดข้ามวัตถุต่าง ๆ ได้ • แสดงให้เห็นการประสานสัมพันธ์ได้ดี เริ่มเคลื่อนไหวแขนและขาในการแกว่งชิงช้าหรือขยับจักรยานสามล้อ บางครั้งลืมนองทิศทางการกระทำเหล่านี้ ทำให้ชนวัตถุต่าง ๆ • เข้าใจความสูงและความเร็วของวัตถุ เช่น การโยนลูกบอล แต่อาจจะกลัวหรือกลัว และไม่ทราบความสามารถที่แท้จริงของตนเอง • ยืนด้วยขาข้างเดียวอย่างไม่มั่นคง ทรงตัวด้วยความยากลำบากบนราวทรงตัวขนาดต่ำกว่า 4 นิ้ว ต้องมองเท้า • เล่นด้วยความกระตือรือร้น พยายามทำให้เหมือนเด็กโต ต้องการพักเมื่อเหนื่อยทันที และหงุดหงิดถ้าเหนื่อยมากเกินไป 	<ul style="list-style-type: none"> • เดินจากเส้นเท้าไปยังปลายเท้า กระโดดในบางจังหวะและวิ่งได้ดี • ยืนด้วยขาข้างเดียวประมาณ 5 วินาทีหรือมากกว่านั้น ทรงตัวได้บนราวทรงตัวขนาดต่ำกว่า 4 นิ้ว แต่ทรงตัวไม่ได้บนราวทรงตัวกว้าง 2 นิ้วถ้าไม่มองเท้า • เดินลงบันไดสลับท้ำ ปีนป่าย • พัฒนาในการกระโดดเชือกหรือเล่นเกมที่ต้องการปฏิกริยาตอบสนองอย่างรวดเร็ว • เริ่มเคลื่อนไหวอย่างสัมพันธ์กันในการปีนป่ายอุปกรณ์ยิมนาสติกหรือกระโดดบนแผ่นสปริงสำหรับการหกละเมตตีลังกา • แสดงให้เห็นถึงการตัดสินใจด้วยการรับรู้และการตระหนักถึงข้อจำกัดของตนเอง และ/หรือคำนึงถึงผลที่จะเกิดขึ้นของพฤติกรรมที่เป็นอันตราย ยังคงต้องการการดูแลในการข้ามถนน หรือ การปกป้องในการทำกิจกรรมต่าง ๆ • มีความอดทนเพิ่มขึ้น ในช่วงเวลานาน ๆ ที่ต้องให้พลังงานสูง บางครั้งตื่นเต้นมากและควบคุมตนได้น้อยในการร่วมกิจกรรมกลุ่ม 	<ul style="list-style-type: none"> • เดินถอยหลังอย่างรวดเร็ว กระโดดและวิ่งด้วยความคล่องแคล่วว่องไว สามารถใช้ทักษะทางกล้ามเนื้อในการเล่นเกม • เดินบนราวทรงตัวกว้าง 2 นิ้วได้ดี และกระโดดข้ามวัตถุต่าง ๆ ได้ • กระโดดข้ามได้ดียังคงก้าวผ่านประตูในบางขณะ • กระโดดลงบันไดหลาย ๆ ชั้น และกระโดดเชือกได้ • ปีนป่ายได้ดี เคลื่อนไหวประสานสัมพันธ์ในการว่ายน้ำหรือขยับจักรยาน • แสดงให้เห็นถึงการตัดสินใจจากการรับรู้ที่ไม่สม่ำเสมอ กระทำเกินความเชื่อมั่นแต่ยอมรับข้อจำกัดของสิ่งแวดล้อมและทำตามข้อตกลง • แสดงให้เห็นถึงระดับพลังงานที่สูงขึ้น ไม่ค่อยเหนื่อยง่าย อยู่ไม่นิ่ง ค้นหาเกมและสิ่งแวดล้อมที่ทำพยาย

พัฒนาการทางร่างกายด้านกล้ามเนื้อย่อย		
เด็กอายุ 3 ปี	เด็กอายุ 4 ปี	เด็กอายุ 5 ปี
<ul style="list-style-type: none"> • บึกหมุดขนาดใหญ่ในกระดาน บึกหมุด ร้อยลูกบิดขนาดใหญ่ เทของเหลวได้แต่อาจหก • ต่อบล็อกและสามารถวางชิ้นส่วนของภาพตัดต่อได้หนึ่งชิ้น • เหนื่อยล้าง่ายถ้าใช้การประสานสัมพันธ์กล้ามเนื้อมือมาก • วาดรูปร่างต่างๆ เช่น วงกลม เริ่มออกแบบสิ่งต่างๆ เช่น บ้านหรือรูปร่างคน วาดสิ่งต่าง ๆ ที่สัมพันธ์กับสิ่งอื่น ๆ ได้ในบางครั้ง • จับสีเทียนหรือดินสอสีด้วยนิ้วมือแทนการกำมือ • ถอดเสื้อผ้าได้โดยไม่ต้องมีผู้ช่วยแต่ต้องการให้ช่วยใส่ ถอดกระดุมได้แต่ติดกระดุมเองได้อย่างช้า ๆ 	<ul style="list-style-type: none"> • บึกหมุดบนกระดานขนาดเล็ก ร้อยลูกบิดขนาดเล็กโดยทำตามแบบได้ เททรายหรือของเหลวลงในภาชนะขนาดเล็กได้ • สร้างโครงสร้างบล็อกที่ซับซ้อนและขยายส่วนมากขึ้น มีความจำกัดในการคาดคะเนทางมิติสัมพันธ์และมีแนวโน้มที่จะชนกับสิ่งต่าง ๆ มากขึ้น • สนุกสนานในการเล่นกับวัตถุต่าง ๆ ที่มีการใช้กล้ามเนื้อย่อย เช่น การใช้กรรไกร ฝัก ปฏิบัติการกิจกรรมต่างๆ ที่สามารถทำได้ด้วยตนเองหลายครั้ง • วาดรูปร่างพื้นฐานหลายอย่างรวมกัน วาดบุคคลที่มีส่วนประกอบอย่างน้อยสี่ส่วน และสิ่งของที่จำได้โดยมีผู้ใหญ่ช่วยระลึกความจำ • ใส่เสื้อผ้าและถอดเสื้อผ้าได้โดยไม่ต้องช่วย แปร่งฟันและหวีผมเองได้ ไม่ค่อยทำของหกจากถ้วยหรือช้อน ร้อยเชือก รongเท้าได้แต่ไม่สามารถผูกปมได้ 	<ul style="list-style-type: none"> • ตอกตะปูด้วยค้อน ใช้กรรไกร และไขควงโดยไม่ต้องช่วยเหลือ • ไล่แป้นคอมพิวเตอร์ได้ • สร้างโครงสร้างบล็อกได้สามทิศทาง ประกอบภาพตัดต่อได้ 10 - 15 ชิ้น • ชอบแกะ ถอดและประกอบสิ่งของ และชอบใส่และถอดเสื้อผ้าให้ตุ๊กตา • มีการจับสิ่งต่าง ๆ ด้วยมือซ้ายและขวาแต่จับทั้งสองมือพร้อมกันในบางครั้ง • ลอกแบบรูปร่าง คัดลอกตัวหนังสือแต่ไม่เรียบร้อย ส่วนมากผู้ใหญ่จะต้องช่วยในการนี้ ประกอบบรืบทหรือเหตุการณ์ในการวาดและการคัดลอก • ใส่zipและติดกระดุมได้ดี ผูกเชือก รongเท้าโดยมีผู้ใหญ่ช่วยแนะนำ ใส่เสื้อผ้าได้อย่างรวดเร็ว

พัฒนาการทางภาษาและการสื่อสาร		
เด็กอายุ 3 ปี	เด็กอายุ 4 ปี	เด็กอายุ 5 ปี
<ul style="list-style-type: none"> ● แสดงให้เห็นถึงการเพิ่มคำศัพท์อย่างสม่ำเสมอ ประมาณ 2,000 - 4,000 คำ มีแนวโน้มที่ใช้ในความหมายมากกว่าความหมายทั่วไป และสร้างคำเฉพาะขึ้นใช้ ● ใช้ประโยคง่าย ๆ ที่ประกอบด้วยคำประมาณ 3 - 4 คำ ในการแสดงความต้องการ ● อาจจะได้ตอบการสนทนา และเปลี่ยนหัวข้อการพูดคุยอย่างรวดเร็วได้ด้วยความยากลำบาก ● ออกเสียงคำด้วยความยากลำบาก อาจผิดพลาดหนึ่งคำในหนึ่งประโยค ● ชอบเล่นนิ้วมือ เล่นจิ้งหหวะ และเรียนรู้คำต่าง ๆ ในเพลงที่มีการซ้ำคำมาก ๆ ● ใช้การพูดและรูปแบบของการสื่อสารด้วยภาษาท่าทางต่อผู้ฟัง ในแนวทางที่ได้รับการยอมรับทางวัฒนธรรม แต่ยังคงต้องการได้รับการทบทวนในบริบทต่างๆ ● ถามคำถามมากขึ้นด้วยการใช้คำว่า ใคร อะไร ที่ไหน และทำไม แต่แสดงให้เห็นถึงความสับสนในบางคำถาม โดยเฉพาะคำถามทำไม อย่างไร และเมื่อไร ● ใช้ภาษาในการคิดเป็นองค์ประกอบ เชื่อมความคิดโดย 	<ul style="list-style-type: none"> ● ขยายคำศัพท์จาก 4,000 - 6,000 คำ แสดงให้เห็นถึงความสนใจในการใช้คำที่เป็นนามธรรมมากขึ้น ● พูด 5 - 6 คำต่อประโยคเสมอ ● ชอบร้องเพลงง่าย ๆ รู้จิ้งหหวะ และการเล่นนิ้วมือมากขึ้น ● ไม่กล้าพูดต่อหน้ากลุ่มในบางครั้ง ชอบเล่าให้คนอื่นฟังเกี่ยวกับครอบครัวและประสบการณ์ของตน ● ใช้ความคล่องแคล่วในการพูดเพื่อเรียกร้องสิ่งต่าง ๆ และเริ่มเหย้าเหยียดผู้อื่น ● แสดงอารมณ์ผ่านท่าทางได้ และอ่านภาษากายของผู้อื่นได้ เลียนแบบพฤติกรรม เช่น ท่าทางการใช้มือเด็กโตหรือผู้ใหญ่ ● สามารถควบคุมระดับของเสียงในบางช่วงเวลา เริ่มอ่านบริบทที่มีตัวสะกดทางสังคมได้ ● ใช้โครงสร้างประโยคที่ก้าวหน้ามากขึ้น เช่น ประโยคแสดงความสัมพันธ์ ประโยคที่มีคำถามต่อท้าย เช่น เธอน่ารัก ใช่มั้ย และทดลองใช้โครงสร้างใหม่ ๆ ทำให้ยากในการเข้าใจสำหรับผู้ฟัง ● พยายามสื่อสารมากกว่าคำที่ตัวเองให้ ยืมและขยายคำต่างๆด้วยการสร้างความหมาย 	<ul style="list-style-type: none"> ● ใช้คำศัพท์ 5,000 - 8,000 คำ เล่นคำต่าง ๆ ออกเสียงคำต่าง ๆ ด้วยความยากลำบากเพียงเล็กน้อย ● ใช้ประโยคที่ซับซ้อนและสมบูรณ์มากขึ้น ● ได้ตอบการสนทนา แทรกแซงผู้อื่นน้อยลง ฟังผู้อื่นพูดได้เป็นข้อมูลใหม่และน่าสนใจ แสดงให้เห็นร่องรอยของการยึดตนเป็นศูนย์กลางในการพูด เข้าใจความหมายของสิ่งที่ฟังว่ากล่าวถึงอะไร ● แบ่งแยกประสบการณ์ด้วยการพูด ทราบด้วยคำต่าง ๆ ในเพลงมากขึ้น ● ชอบทำบทบาทที่ต่างจากผู้อื่น แสดงออกมากหรือ อายมากต่อหน้าคนแปลกหน้า ● จำประโยคต่าง ๆ จากกลอนง่าย ๆ กล่าวซ้ำได้อย่างสมบูรณ์ทั้งประโยค กล่าวแสดงออกต่อหน้าผู้อื่น การแสดงทางโทรทัศน์และการโฆษณา ● แสดงทักษะการสื่อสารตามรูปแบบอย่างสมบูรณ์ ● ใช้ภาษาท่าทาง เช่น การแสดงออกทางใบหน้าในการเหย้าเหยียดเพื่อน ● สามารถเล่าและเล่าเรื่องซ้ำด้วยการปฏิบัติ สนุกสนานในการทบทวนเรื่อง กลอนและเพลง สนุกสนานในการแสดง

พัฒนาการทางภาษาและการสื่อสาร		
เด็กอายุ 3 ปี	เด็กอายุ 4 ปี	เด็กอายุ 5 ปี
<p>การรวมประโยคด้วยการใช้คำว่า แต่ เพราะว่า และเมื่อ แต่สามารถใช้คำแสดงความต่อเนื่อง เช่น ก่อน จนกระทั่ง หรือ ต่อจาก อย่างเหมาะสมได้น้อย</p> <ul style="list-style-type: none"> • สามารถเล่าเรื่องง่าย ๆ แต่ต้องทวนโดยการลำดับความคิดในการเรียงลำดับเหตุการณ์ สัมประเด็นของเรื่องบ่อย ๆ และชอบย้ำในจุดสำคัญที่ตนชื่นชอบ 	<ul style="list-style-type: none"> • เรียนรู้คำใหม่อย่างรวดเร็วถ้ามีความสัมพันธ์กับประสบการณ์ของเด็ก • สามารถเล่าเรื่องซ้ำ 4 - 5 ลำดับชั้นหรือ 4-5 ประโยคในเรื่อง ๆ หนึ่ง 	<p>ละครและเรื่องต่าง ๆ</p> <ul style="list-style-type: none"> • แสดงความเติบโตด้วยการใช้คำพูดที่คล่องแคล่วในการเล่นความคิดเห็น

พัฒนาการทางอารมณ์และสังคม		
เด็กอายุ 3 ปี	เด็กอายุ 4 ปี	เด็กอายุ 5 ปี
<ul style="list-style-type: none"> • เฝ้าดูการเล่นของเพื่อนข้าง ๆ หรือมีส่วนในการเล่นแบบคู่ขนานจนกระทั่งคุ้นเคยกับเด็กอื่น และอาจมีการเข้าร่วมในรูปแบบการเล่นที่สัมพันธ์กัน • ไม่แลกเปลี่ยนหรือไม่แบ่งปันของเล่น เปลี่ยนรูปแบบกิจกรรมบ่อยระหว่างการเล่น ไม่สามารถแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในขณะที่เล่นกับเพื่อน ๆ ได้ ต้องการความช่วยเหลือในการแก้ปัญหาสถานการณ์ทางสังคมเมื่อเกิดข้อขัดแย้งขึ้น • เล่นกับผู้อื่นด้วยดีและตอบสนองทางบวกถ้ามีเงื่อนงำที่ดีในด้านสื่ออุปกรณ์พื้นที่และการดูแล 	<ul style="list-style-type: none"> • เล่นแบบสัมพันธ์กันและเริ่มต้นที่จะให้และรับอย่างแท้จริงและมีการเล่นแบบร่วมมือ • ไม่ค่อยแบ่งของ แต่เริ่มเข้าใจการเล่นโต้ตอบในกลุ่มเล็ก ๆ • โกรธง่ายถ้าไม่ได้ตามที่ต้องการในเวลานั้น ชอบเล่นกับผู้อื่นมากขึ้น ค้นหากการแก้ปัญหาปฏิสัมพันธ์ทางลบ แม้ว่าจะขาดทักษะการเจรจาในการแก้ปัญหาข้อขัดแย้งทั้งหมด • เริ่มเสนอสิ่งต่าง ๆ อย่างเป็นทางการไปตามธรรมชาติ ต้องการให้เพื่อนชอบ ชมผู้อื่นเมื่อใส่เสื้อผ้าหรือรองเท้าใหม่ แสดงความชอบในการมีเพื่อนและ 	<ul style="list-style-type: none"> • สนุกสนานในการเล่นบทบาทสมมติกับเพื่อน • ให้ความร่วมมือดี จัดกลุ่มเล็ก ๆ เองโดยอาจจะกีดกันเพื่อนบางคน • เข้าใจการปฏิเสธผู้อื่น ใช้คำพูดข่มขู่เพื่อยุติหรือสร้างมิตรภาพ มีแนวโน้มในการเป็นผู้นำ • สนุกสนานกับผู้อื่น มีพฤติกรรมที่อบอุ่นและเข้าใจผู้อื่น แสดงตลกและเหย้าเหย๋เมื่อได้รับความสนใจ • แสดงความก้าวร้าวทางกายน้อยลง ใช้อาวุธถูกหรือล้อเลียนผู้อื่นมากขึ้น • ทำตามคำขอร้อง อาจจะพูด

พัฒนาการทางอารมณ์และสังคม		
เด็กอายุ 3 ปี	เด็กอายุ 4 ปี	เด็กอายุ 5 ปี
<ul style="list-style-type: none"> ● กระทำสิ่งต่าง ๆ ด้วยความร่วมมือมากขึ้นกว่าในวัยเตาะแตะและต้องการให้ผู้ใหญ่ชื่นชอบ อาจจะมีกลับไปมีพฤติกรรมแบบเด็กวัยเตาะแตะ เช่น การดูดนิ้ว การผลัด การตี การร้องไห้ถ้าไม่มีความสุขจากผลที่เกิดจากสถานการณ์ทางสังคม ● สามารถทำตามคำขอร้องได้ง่าย ชอบที่จะได้รับการปฏิบัติเช่นเดียวกับเด็กที่โตกว่าในบางครั้ง อาจจะหยิบของใส่ปากซึ่งจะเป็นอันตรายถ้าไม่มีผู้ดูแล ● แสดงความรู้สึกแรง เช่น กลัวและสะเทือนใจ แสดงความพอใจ และขำเมื่อ รู้สึกตลก 	<p>เป็นเพื่อน</p> <ul style="list-style-type: none"> ● แสดงออกเมื่อโกรธ แต่เรียนรู้ว่าเป็นการกระทำที่ไม่ดีและนำไปสู่การลงโทษ เริ่มตัดสินใจต่าง ๆ อย่างรวดเร็วด้วยการกระทำที่ก้าวร้าว ● ทราบถึงพฤติกรรมต่างๆที่สามารถควบคุมได้ด้วยตนเองมากขึ้นในสิ่งได้รับการคาดหวัง แต่แสดงออกว่าไม่อยากทำตามหรือหลีกเลี่ยงได้ง่าย ๆ ลืมสิ่งที่ ขอร้องให้จำ ชอบใส่เสื้อผ้าเอง ตีมน้ำผลไม้หรือทานของว่างเอง ทำความสะอาดได้โดยไม่ต้องมีการดูแล ไม่สามารถรอคอยได้ในระยะเวลานาน ๆ และไม่สนใจที่จะทำตามสัญญา ● แสดงความสามารถในการควบคุมความรู้สึกที่รุนแรงมากขึ้น เช่น ความกลัวหรือโกรธ แต่ยังคงต้องการความช่วยเหลือจากผู้ใหญ่ในการแสดงหรือควบคุมความรู้สึกของตนในเวลานั้น 	<p>โกหกมากกว่าการยอมรับว่าไม่ทำตามข้อตกลง อาจจะหือหรือมีกำลังใจได้ง่าย</p> <ul style="list-style-type: none"> ● ใส่เสื้อผ้าหรือรับประทานอาหารได้เองโดยต้องการคำแนะนำเพียงเล็กน้อยอาจจะแสดงพฤติกรรมแบบเด็ก ๆ ได้ง่ายเมื่อมาตรฐานของกลุ่มไม่เหมาะสม

การดูแลที่เหมาะสมสำหรับลักษณะของเด็กวัยอนุบาลในช่วงอายุต่างๆ

การปฏิบัติที่เหมาะสมกับพัฒนาการของเด็กวัยอนุบาลนั้น ต้องคำนึงถึงหลักการของพัฒนาการและการเรียนรู้ และลักษณะทางพัฒนาการด้านต่างๆ ของเด็กวัยอนุบาล โดยมีการดูแลที่เหมาะสมสำหรับเด็กวัยอนุบาลในช่วงอายุต่างๆ Sprain and others (1998) ได้นำเสนอไว้ดังนี้

เด็กอายุ 3 ปี ควรได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่คำนึงถึงด้านภาษา กิจกรรมทางร่างกาย ด้านกล้ามเนื้อใหญ่ และการเคลื่อนไหว กิจกรรมภาพตัดต่อและบล็อก ของเล่นที่มีล้อและเครื่องเล่นปีนป่าย การแสดงละคร และการเล่าเรื่องราว

เด็กอายุ 4 ปี สนุกสนานกับประสบการณ์หลากหลายที่เพิ่มขึ้น และกิจกรรมต่างๆที่มากขึ้น เช่น การตัดกระดาษและผ้า กิจกรรมศิลปะและทำอาหาร เด็กสามารถจดจำรูปร่าง สี และใช้ทักษะทางคณิตศาสตร์เบื้องต้นและทักษะการแก้ปัญหาต่างๆ

เด็กอายุ 4 ปี บางคนและเด็กอายุ 5 ปี ส่วนใหญ่สามารถรวบรวมความคิด มีความจำมากขึ้นและมีการพัฒนาทักษะการใช้กล้ามเนื้อย่อย เด็กแสดงความสนใจในภาษาเขียนมากขึ้น เด็กพัฒนาความสนใจชุมชนและสนุกสนานกับโอกาสพิเศษและการไปทัศนศึกษา

แหล่งที่มา

อรพรรณ บุตรกัตัญญ. การศึกษาความเข้าใจของผู้บริหาร และครูเกี่ยวกับการปฏิบัติที่เหมาะสมกับ

พัฒนาการของเด็กวัยอนุบาล. วิทยานิพนธ์หลักสูตรปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย ภาควิชาประถมศึกษา คณะครุศาสตร์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2542.

รายการอ้างอิง

Bredenkamp, S.,ed. **Developmentally Appropriate Practice in Early Childhood Programs**

Serving Children from Birth Through Age 8 .U.S.A.: National Association for the Education of Young Children, 1987.

Bredenkamp, S., “NAEYC Issues Revised Position Statement on Developmentally Appropriate Practice in Early Childhood Programs,” **Young Children** (January, 1997): 34-40.

Bredenkamp, S., and Copple, C. **Developmentally Appropriate Practice in Early Childhood Programs (revised edition).**_U.S.A.: National Association for the Education of Young Children, 1997.

Early Childhood Network. **Defining Developmentally Appropriate Practice** (On-Line), 1997.

Gestwicki, C. **Developmentally Appropriate Practice**. U.S.A.: Delmar Publisher Inc., 1995.

Novick, R. **Developmentally Appropriate and Culturally Responsive Education: Theory
In Practice** .U.S.A: Northwest Regional Educational Laboratory, 1996.

Sprain and others. **Developmentally Appropriate Care: What Does It Mean?** (On-Line),
1998.